

Berggrav og Welhaven om bakgrunnen for Krokskog-turen

Uyst beleilig for tyskerne å få rensset flanken, mener Langeland

Itene i Langeland-saka i går hadde lite nytt å legge fram. Det punktet som opptok mesteparten av dagen var Berggravs tur på Krokskogen, og hans egen beretning om selve turen og formålet med den er jo alt vel kjent. Ved slutten av ettermiddagstet gjorde fylkesmann Platon rede for sin parafering av en del sirkulærer i 1940

41, som ekspedisjonssjef i justisdepartementet. Langeland har skrevet i «Dømmer ikke»: «Det norske folk vet nemlig nå at det går å dra til skogs sammen med fienden og forsøke å få våre vernepliktige til å vende bake til Oslo i stedet for å kjempe.»

I retten forklarte Langeland, hadde gjort seg skyldig i sitatfus-k at hans uttalelser var provosert av Berggravs egen bok «Folkedommen over NS». Der krevde Berggrav at alle NS-medlemmer skulle straffes, ellers «vil vårt folk for all framtid bli forvillet angående hva man kan gjøre». Langeland hadde villet vise at Berggrav selv hadde vært i villrede med hva han kunne gjøre.

I mine uttalelser om biskopen bygner jeg på hans egne ord, sa Langeland. Biskopen har selv i sin bok brukt betegnelsen «gutta våre som var blitt avvist på sine militære meldingsplasser», altså dreier det seg om vernepliktige ungdom.

Hvis det hadde vært uopnøyet og ikke-kampdyktige ungdommer hadde det vel vært en enkel sak for tyskerne å hente dem ut av skogen. Men tyskerne hadde lite folk og det kunne bety store ubehageligheter at noen hundre nordmenn opererte i skogen et par kilometer fra kampområdet. Det måtte derfor være høyst velkomment for tyskerne at biskopen ville få guttene ut av skogen.

Berggrav fikk ikke kontakt med guttene, og vi har derfor ikke fått se hva biskopens retningsaksjon kunne ha resultert i. Ifølge biskopens egne ord var hensikten den å få de norske guttene til å legge fra seg våpnene og bli med til Oslo.

Bergs vik forteller at han var blitt meget sint over Berggravs bok — noe av det styggeste som er skrevet på norsk. Jeg er selv blitt et offer for den nådeløse forhåndsdom som den norske kirkes premas-felte over alle NS-folk, sa Bergs-vik, og påsto også at biskopen

Berggravs forklaring

Biskop Berggrav forklarte om bakgrunnen for turen at han hadde fått flere henvendelser fra enstallige foreldre og hadde en samtale med politimester Welhaven søndag formiddag den 14. april. Welhaven hadde ikke kjennskap til at de unge menn på Krokskogen var i en så farefull stilling som det var blitt sagt ham, men kunne ikke nekte at det muligens var tilfelle og anbefalte biskopen å reise for å undersøke saken. Det samme rådet fikk biskopen da han henvendte seg til Røde Kors, og han fikk bemyndigelse til å opptre på Røde Kors' vegne. Han fikk nye henvendelser mandag, og søkte på ny politimester Welhaven, som stilte til disposisjon for turen to politikonstabler og en politikonstabil som nettopp hadde meldt seg til tjeneste etter kampene ved Solihøgda. Politimesteren skaffet også til veie en elektrisk roper. Fra politikammeret var Berggrav kalt ned til en konferanse med general Engelbrecht. Hvem som hadde underrettet tyskerne kjente han ikke til. Engelbrecht hadde sagt fra at det ikke var mulig å gjennomføre turen uten tyskernes samtykke.

Jeg så det som min plikt

Jeg vet ikke om noen har så litt fantasit at han tror jeg gjorde denne turen for min egen skyld. Jeg gjorde det som jeg anså som min plikt. Jeg hadde sendt min egen sønn over Nordmarka. Men våre begreper om tyskernes oppfatning av fraktrørrisiksomhet var så uklare at jeg anså det sannsynlig at en del unge mennesker kunne komme i fare for å bli skutt. Det var for å bringe klarhet i denne situasjonen at jeg reiste.

For avreisen forelå det ingen planer om hvorledes jeg skulle opptre i enhver tenkelig situasjon, sa Berggrav. Jeg fikk Engelbrechts forsikring om at jeg skulle få gå alene opp i skogen med de norske politifolkene. Men den tyske eskorten var nødvendig for å kunne passere veisperringene, sa Engelbrecht.

Berggrav ga så en meget detaljert beretning om den resultatløse tur. Etter hjemkomsten hadde han fått ordre om å komme opp til general Engelbrecht på Continental for å gi en rapport om turen av deltakerne i turen bekreftet Berggravs framstilling. Det samme gjorde Wolfgang Stang, som var sjef for den norske oppklaringspatroljen Berggrav møtte ved Stubbøl. De hadde alle ansett det utelukket at hensikten var å kalle hjem vernepliktige.

Lagmann Bonnevies far ved eksaminasjonen presiserte at hverken Welhaven eller Berggrav tenkte på en omringning på et mindre, begrenset område, men mente at veiene fra Nordmarka til de norske styrkene kunne være avskåret. Welhaven hadde foreslått seg at det kunne gjelde en enkelt liten flokk, mens Berggrav trodde at det nok kunne være spredte uorganiserte flokker på noen hundre mann.

Et pussig vitne i ulastelig jakett

Direktør Bernhard G. Lund ble ført som forsvarsvitne. Han hevdet at det var ham som etter Berggravs ønske hadde skaffet kontakt med general Engelbrecht, og påsto bestemt at Berggrav hadde snakket om en uhyre farefull situasjon for 500 norske vernepliktige som var på vei fra Festningen til Hvalsmoen med full bevæpning, men uten uniformer. Han hevdet videre at han etter turen hadde hatt en telefonsamtale med Berggrav som fortalte at general Engelbrecht hadde latt hente en champagneflaske og skål med biskopen på krigssykehuset i de norske soldater som nå var sloppet igjen. Lund forlangte avhørt som vitne biskop Skagestad og general Engelbrecht. Kontakten med tyskerne hadde han oppnådd ved et egenhendig signert brev fra Hitler hvor der Führer etter München takket «fordi jeg trodde på en fredelig løsning».

Biskop Berggrav bekreftet at Lund hadde oppsøkt ham i bispegården 15. april. Resten av hans beretning karakteriserer han som en blanding av fakta og grotesk fantasi.

Aktor gjorde oppmerksom på at Lund i en lengre periode har vært erklært sinnssyk og mente at han ikke burde edfests. Men retten fant at det for så vidt ikke var grunn til å dra i tvil at vitnet mente å fortelle den fulle sannhet.

Fylkesmann Platon

forklarte seg om de runder skriv han parafererte i justisdepartementet for han forlangte avskjed i oktober 1941. De gjaldt bl. a. utsettelse av valgene på domsmann høsten 1940 og på talen i saker som hørte under folkeskolestolen.

Fylkesmannen understreket at hans avdeling — administrasjonsavdelingen — ikke hadde noen som helst innflytelse på de forordninger som Reichskommissar eller de konstituerte statsråder utstedte. Eventuelt forarbeid hørte inn under lovavdelingen. Langelands uttrykk «innvirke ved istandbringelse av forordningene», er derfor helt misvisende. Hans avdeling fikk først kjennskap til sakene på et tidspunkt da vedtakene allerede var gjort. Ofte skjedde det bare gjennom Lovtidende, men under tiden også ved at forordningene ble meddelt administrasjonsavdelingen for at den kunne underrette politi og statsmyndighetene utover landet.

Det forekom at bestemmelsene ikke var helt utførlige, men ga rom for fortolkning. I slike tilfelle søkte de nasjonalsinnerte embets-

menn i den administrative avdeling å få inn utfyllende retningslinjer. Platon nevnte en del konkrete eksempler på dette.

Advokat Foss: De har forklart at De undertiden paraferer. Platon: Utelukkende i sak-lia under min avdeling og i paraferingsnektelse kunne noen virkning.